

ТЕОРІЯ ПОДІЛУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ВИТОКИ ЇЇ ЗАРОДЖЕННЯ

THEORY OF SEPARATION OF STATE POWER: THE BEGINNING OF ITS ORIGIN

Салієнко О.О., к.н. з держ. упр., доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національна академія Національної гвардії України

У статті розглядається питання становлення й розвитку теорії поділу влади. Досліджуються різні підходи до розуміння та тлумачення цієї теорії. Також аналізуються сучасні наукові підходи до розуміння принципу поділу влади. Наголошується, що проблема досягнення оптимальної моделі організації державної влади і створення ефективного механізму взаємодії між її вищими органами є однією з найбільш важливих у процесі створення національної держави, оскільки насамперед від ефективності організаційної структури державної влади та її функціонування суттєво залежать перспективи розвитку всієї держави загалом і суспільства зокрема. Також зазначається, що теорія поділу влади зароджувалася в певних історичних і соціальних умовах, при цьому протягом століть вона піддавалася деяким змінам (змінювалася та доповнювалася), виходячи з політико-правової реальності й обстановки в конкретних державах. Учені доходять висновку, що на кожному з етапів історичного розвитку суспільства існували різні концепції щодо побудови й організації оптимальної моделі поділу влади в державі. Значний вплив на формування тих чи інших ідей мали менталітет, панівні в суспільстві цінності, розвиток принципів конституціоналізму, демократії, верховенства права та законності, а також конкретні історичні умови, які склалися на тому чи іншому етапі розвитку суспільства. Сутність принципу поділу влади полягає в тому, що єдина державна влада організаційно й інституційно підрозділяється на три відносно самостійні гілки – законодавчу, виконавчу та судову. Призначення принципу поділу влади на три гілки для організації та діяльності державних органів полягає в тому, щоб поділити й збалансувати державні та владні повноваження між різними органами держави, тим самим установити взаємний контроль, виключити можливість узурпації влади, тобто зосередження всіх повноважень або більшої їх частини в єдиному органі державної влади або в конкретній посадовій особі, і тим самим запобігти сваволі.

Ключові слова: влада, теорія поділу, Дж. Локк, Ш. Монтеск'є, гілки влади, взаємодія.

The article considers the formation and development of the theory of separation of powers. Different approaches to understanding and interpreting this theory are investigated. Modern scientific approaches to understanding the principle of separation of powers are also analyzed. It is emphasized that the problem of achieving the optimal model of organization of state power and creating an effective mechanism of interaction between its higher bodies is one of the most important in the process of creating a nation state. In particular, it is also noted that the theory of separation of powers originated in certain historical and social conditions, and over the centuries it has undergone some changes (changed and supplemented), based on the political and legal reality and the situation in specific countries. Scholars conclude that at each stage of the historical development of society there were different concepts for building and organizing the optimal model of separation of powers in the state. The mentality, values prevailing in the society, development of the principles of constitutionalism, democracy, rule of law and legality, as well as specific historical conditions that developed at one stage or another of the development of society had a significant impact on the formation of certain ideas. The essence of the principle of separation of powers is that a single state power is organizationally and institutionally divided into three relatively independent branches – legislative, executive and judicial. The purpose of the principle of division of power into three branches for the organization and operation of state bodies is to divide and balance state and power powers between different state bodies, thereby establishing mutual control, eliminating the possibility of usurpation of power, ie concentration of all powers or most of them in a single body of state power or a specific official, and thus prevent arbitrariness.

Key words: power, division theory, J. Locke, S. Montesquieu, branches of power, interaction.

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Здобуття Україною державної незалежності зумовило необхідність пошуку оптимальної моделі влади, в основу якої покладено докорінні зміни політичного й економічного життя, побудова демократичної та правової держави, основою якої є поділ державної влади. Дослідження теорії поділу влади пройшло не одну історичну епоху і триває до теперішнього часу.

Розмежування єдиної державної влади на три відносно самостійні й незалежні складники запобігає можливому зловживанню владою та виникненню тоталітарного управління державою, не пов'язаного правом. Кожен із цих складників влади посідає своє місце в загальній системі державної влади та виконує властиві тільки йому завдання й функції.

Постановка завдання. Поглиблене вивчення зародження теорії поділу державної влади є саме тією проблемою, яка була та й буде актуальною в будь-який час. Рівновага влади підтримується спеціальними організаційно-правовими заходами, які забезпечують не тільки взаємодію, а й взаємостримування повноважень у встановлених межах. Водночас вони гарантують незалежність однієї гілки влади від іншої в межах тих же повноважень.

Складний характер проблеми поділу державної влади й взаємодія законодавчої та виконавчої влади потребує історичного підходу до вивчення цього питання.

Мета. Метою статті є дослідження теорії поділу державної влади, витоків її зародження, з'ясування особливостей і характерних рис цієї теорії на шляху перетворення її на конституційний принцип.

Виклад основного матеріалу. Зародження теорії поділу державної влади мало певні особливості й рівні осмисленості в різні періоди розвитку суспільства: в античний період (кінець VII ст. до н.е. – IV ст. н.е.), в епоху Відродження (XIV–XVII ст.) і в Нові часи (XVII–XIX ст.).

Античний період характеризується зародженням підґрунтя теорії поділу державної влади, це розподіл праці в суспільстві. У міру поглиблення зв'язків між людьми й у процесі їхньої трудової діяльності невід'ємною умовою досягнення корисного результату з найменшими витратами часу й засобів стає зосередження зусиль окремих людей і їхніх груп на якомусь одному виді діяльності. Професійний розподіл праці викликає необхідність обміну результатами виробництва та координації спільної діяльності людей, праця яких усе більше набуває суспільного характеру. Це створює передумови соціального розподілу праці, тобто розшарування суспільства на особливі групи людей, відповідним чином організовані й такі, що виконують певні соціальні функції. Розподіл праці всередині організації установлює взаємну залежність її членів, що забезпечує безпосередньо соціальний характер їхніх відносин і зв'язків [1, с. 8].

Першим, хто спробував дати правову характеристику розподілу праці, був Платон, який детально описав цей процес, зупиняючи увагу на ускладненні суспільних відносин, що призводить до незбалансованого розвитку

держави. Єдиним шляхом оптимізації взаємовідносин у суспільстві є чіткий розподіл праці між індивідами, де кожний діє лише у відведеній для нього сфері, не втручаючись у справи інших, підтримуючи при цьому стан урівноваженості й забезпечення координації відповідних складників державної влади.

Так, Платон зазначав, що кожна людина повинна займатися лише однією справою в державі, але не будь-якою, а тією, до якої вона за своїми природними задатками більш за все придатна. Основна причина розподілу праці в державі, за словами Платона, – це поділ суспільства на класи, якому передують природна нерівність людини. Ідеальна держава, за Платоном, та, де існує поділ єдиної державної влади на окремі влади, наголошуючи, що керівне місце посідає панівний клас, який спеціально для цього підготовлений [2, с. 223–225].

Розподіл праці є джерелом суспільного зв'язку. Він робить індивідів солідарними не лише тому, що обмежує діяльність кожного, а й ще тому, що він збільшує її. Розподіл праці збільшує єдність організму вже тим, що збільшує його життя, у нормальному стані він не виробляє одну із цих дій без іншого.

Усяка держава діє через безліч органів, між якими розподіляються державні функції й владні повноваження. Тому ідея розмежування державних органів має чималу соціальну значущість для розвинутого суспільства. Відображаючи певні класові інтереси і пристосовувавши до них побудову й діяльність різних частин державного апарату, ця ідея виражає водночас і поступальний хід суспільного розвитку. Неминуче ускладнення завдань державного управління призводить до подальшої спеціалізації суспільних функцій та органів, що виконують їх. Розподіл праці з управління стає основоположним конституційним принципом усякої держави.

Поділ влади – це основний механізм і необхідні умови функціонування держави, що «створюють перешкоду концентрації державної влади в руках якої-небудь соціальної спільності» [3, с. 122].

Отже, саме античні мислителі заклали в основу класифікації державних органів відмінність між ними за їх функціональним призначенням (законодавство, виконавча функція, діяльність судів). Тим самим закладена основа для наступного обґрунтування організаційного відокремлення різних видів державних органів і закріплення за кожним із них спеціальних повноважень, що відображають їх функціональне призначення.

Великий внесок у пошук оптимальної моделі влади зробив Аристотель, поділивши державну владу на декілька різних частин: народні збори, урядовий орган і правосуддя. Філософ підкреслював верховенство законодавчої влади, надаючи їй остаточний голос, при вирішенні багатьох справ, інші елементи влади мали підзаконний характер. Саме таку організацію влади з чітким розподілом компетенції між усіма елементами влади бачив Аристотель у своїй правильній державі [4, с. 542].

Зіставляючи теорії поділу державної влади, висунені Платоном та Аристотелем, можемо сказати, що саме останній більш чітко та послідовно розрізняє між собою три елементи державної влади: перший – законодавчий орган, другий – магістратури, третій – судові органи. Основну увагу Аристотель звертає не на дослідження взаємовідносин цих трьох елементів (визначення меж компетенції кожного з елементів, установа системи стримувань і противаг), а на з'ясування того, яка організація кожного з трьох елементів окремо більш за все відповідає тій чи іншій формі державного устрою. Таке уявлення Аристотеля про розподіл влади є далеким від досконалості, оскільки немає чіткого розмежування меж компетенції кожного з трьох елементів, де другому елементу – магістратурі, надається право законодавчої та розпорядчої діяльності щодо окремої категорії справ.

Період Відродження характеризується подальшим розвитком теорії поділу державної влади. На думку філософа того часу М. Падуанського, основним джерелом будь-якої влади є народ. Саме М. Падуанський провів чіткий розподіл між законодавчою та виконавчою владою. Він писав про наділення законодавчої влади владними повноваженнями органів виконавчої влади. Діяльність виконавчої влади ґрунтується лише на «авторитеті», який надається законодавцем та обмежується «рамками закону» [5, с. 138].

Саме законодавчій владі належала пріоритетна роль у теорії розподілу влади, але підкреслюється наявність стримуючого елементу – народу. Законодавча влада виражає волю законодавця – народу, але народу не як усього населення держави, а окремої його частини – верхівки суспільства.

Сама ідея розділення законодавчої, виконавчої та судової влади супроводжується пошуком суспільства ідеальної держави протягом багатьох століть. Однак як основоположний принцип складника вчення про демократичну державу сформульований у період Нового часу Дж. Локком і розвинутий у подальшому Ш. Монтеск'є. При цьому теоретична база підготовлена буржуазною революцією в Англії (1640–1648) і в подальшому у Франції (1789–1794).

Свої політико-правові погляди Дж. Локк виклав у роботі «Два трактати про державне правління». Основна увага в цій праці приділяється концепції природного права, основою якого є природний стан. Природний стан – це «стан повної свободи щодо дій і розпоряджень своїм майном та особистістю», «стан рівності, при якому будь-яка влада й будь-яке право є взаємними, ніхто не має більше іншого» [6, с. 263].

Філософ стверджував, що державна влада не може брати на себе право керувати за допомогою довільних деспотичних указів, навпаки, вона зобов'язана здійснювати правосуддя й визначати права підданого за допомогою проголошених постійних законів та уповноважених на те суддів. Але головне полягає в тому, щоб організація самої влади гарантувала права і свободи від свавілля й беззаконня. Звідси випливає теоретично обґрунтована Дж. Локком концепція поділу влади в державі на законодавчу, виконавчу та федеративну.

Незалежні складники влади можуть стримувати, урівноважувати, а також контролювати один одного, не допускаючи порушення законів, це так звана система стримувань і противаг.

За Дж. Локком, законодавча влада є вищою владою в державі, вона заснована на згоді та довірі підданих. Законодавча влада – це та влада, яка повинна вказувати напрями використання сили держави для збереження єдності й підтримання рівноваги в суспільстві [7, с. 162–165].

Дж. Локк обґрунтував основну мету вступу людей у суспільство, звівши її до «прагнення мирно й безпечно користуватися своєю власністю, а основним знаряддям і засобом для цього є закони», що встановлюються в суспільстві саме законодавчою владою. В ідеальній державі законодавча влада є не тільки верховною, а й «священною і незмінною в руках тих, кому співтовариство одного разу її довірило». Разом із цим закони наділяються найвищою силою та мають обов'язковий характер. Усі інші правові акти повинні прийматися в межах закону й отримати згоду законодавчої влади, оскільки без неї, як зазначає Дж. Локк, «цей закон не матиме те, що абсолютно необхідно для того, щоб він став дійсно законом» [6, с. 341].

Дж. Локк був прихильником представницької системи: прийняття законів представницькою установою, що обирається народом і є відповідальною перед ним, так як народу належить верховна влада усунувати або змінювати склад законодавчого органу, коли він бачить, що законодавча влада діє всупереч виявленій їй довірі. Метою

закону є не знищення й не обмеження, а збереження й розширення свободи. Як усі інші політичні встановлення, як сама держава, закони створюються з волі та рішенням більшості. Також до законодавчої влади Дж. Локк відносив діяльність уповноважених на те суддів.

Дж. Локк відзначав певні особливості законодавчої влади. «Хоча законодавча влада, незалежно від того зосереджена вона в руках однієї людини або декількох чи здійснюється вона безперервно або тільки через певні проміжки, хоча вона і є верховною владою в кожній державі, але все ж, по-перше, вона не є та, імовірно, не може бути абсолютно деспотичною стосовно життя й надбання народу, адже вона являє собою лише сполучену владу всіх членів суспільства; ... По-друге, законодавча, або вища, влада не може брати на себе право керувати за допомогою довільних деспотичних указів, навпаки, вона зобов'язана відправляти правосуддя й визначати права підданого за допомогою проголошених постійних законів і відомих, уповноважених на те суддів. ... По-четверте, законодавчий орган не може передати право видавати закони в чийсь інші руки, адже це право довірено народом і ті, хто ним володіють, не можуть передавати його іншим. Тільки народ може встановлювати форму держави, роблячи це за допомогою створення законодавчої влади і призначення тих, у чийх руках вона буде перебувати» [6, с. 340–341].

Виконавча влада, по суті, включає в себе дві – виконавчу, що відповідає за виконання законів усередині держави, і федеративну, що відповідає за зовнішню безпеку.

Законодавча й виконавча влада не повинні перебувати в одних руках, міркував Дж. Локк, в іншому випадку носії влади можуть приймати вигідні тільки для них закони й виконувати їх, використовувати свої політичні привілеї у своїх приватних інтересах, що призведе до збитків для загального добра, миру й безпеки, природних прав підданих. «Так як закони, які створюються один раз і в короткий термін, мають постійну і стійку силу й потребують безперервного виконання або спостереження за цією дією, то необхідно, щоб весь час існувала влада, яка б стежила за виконанням тих законів, які створені та залишаються в силі. І таким чином, законодавчу й виконавчу владу часто треба розділяти» [6, с. 347].

Крім законодавчої й виконавчої, Дж. Локк виділяє федеративну гілку влади, яка представляє державу як ціле у взаємодії з іншими державами. «Існує ще одна влада в кожній державі, яку можна назвати природною, так як вона відповідає тій владі, яку за природою має кожна людина до того, як вона вступила в суспільство; цю владу, якщо хочете, можна назвати федеративною» [6, с. 347–348].

Незважаючи на те що виконавча й федеративна влада насправді відрізняються одна від одної, ці два види влади майже завжди об'єднані. Федеративна влада має величезне значення для держави, тому вона повинна ґрунтуватися на розумі й мудрості тих, у чийх руках вона знаходиться, з тією метою, щоб бути спрямованою на благо суспільства.

Усі гілки влади, за теорією Локка, підкоряються законодавчій, але водночас мають на неї активний вплив. Таким чином, кожна з гілок регулюється з боку двох інших, що в підсумку дає змогу зберігати природні права і свободи громадян.

Отже, основне значення Дж. Локка в тому, що він визначив і дав обґрунтування положення про здійснення законодавчої влади через виборний представницький орган і про неприпустимість представницького органу займатися виконанням законів. У конституційній державі може бути всього одна вища влада – законодавча, якій усі повинні підкорятися. Монарх, як глава виконавчої влади, покликаний був використовувати силу держави для збереження суспільства та його членів. Його діяльність суворо регламентувалася законами, виконання яких було його найпершим і най-

головнішим обов'язком. Міністри, що керують державою, повинні були нести відповідальність перед парламентом. Судді, як стражі законів, визнавалися незалежними від волі правителя. Саме в силі законів бачилася гарантія безпеки держави загалом і кожної окремої людини.

Таким чином, поділ влади для Дж. Локка є справою практичної зручності й практичної доцільності. Він визначає основні напрями та принципи дослідження політичної влади: поділ і взаємодія влади, необхідність їх зв'язку і співвідпорядкованості, представницький характер законодавчої влади, верховенство закону, незалежність суддів.

Остаточний теоретичний варіант цієї концепції, що одержав загальне визнання, розроблений Ш. Монтеск'є в праці «Про дух законів».

Основна мета, що поставив перед собою Ш. Монтеск'є, – вивчити все різноманіття застосування фундаментальних принципів права в постійній зміні умов у процесі життєдіяльності людей. Погоджуючись з Аристотелем у тім, що держава повинна розглядатися в плані кінцевої мети його існування – блага життя співтовариства, і що мета правління складається з пристосування універсально визнаних принципів справедливості (природного права) до особливостей того чи іншого народу, Ш. Монтеск'є виявляє причини, через які ідеальні умови людського існування ніколи не можуть бути досягнуті. Маються перешкоди суто психологічної властивості – природа самого людського матеріалу, а також суто фізичні обмеження, зв'язані з особливостями середовища, що формує основу життя [11, с. 288–290].

Аналізуючи різноманітні засоби правління і принципи, на яких воно засновано, Ш. Монтеск'є підходить до проблеми політичної свободи та її трактування, відштовхуючись від неї, вирішує питання про устрій влади. Політична свобода існує лише в країнах, як правило, помірних, у яких не зловживають владою. Тим часом віковий досвід підтверджує, що всяка людина, що має владу, схильна до зловживання нею [8, с. 95–98].

Ш. Монтеск'є намагався відтворити складний механізм поділу влади на окремі її частини з необхідним взаємним стримуванням одна одної. В основу такого механізму покладено закон, який визначає межі дозволеності для кожного різновиду влади.

Ідеї, що формулює Ш. Монтеск'є, цікаві в багатьох відношеннях. Насамперед визначенням взаємозв'язку, установлюваного між правомірним правлінням і поділом влади. Цей поділ виступає як їх взаємне стримування. Таке взаємне стримування – гарантія від зловживання. Перешкодою зловживання владою є гарантія забезпечення свободи. Нарешті, сама свобода має місце тоді, коли нікого не можна примушувати робити те, до чого його не ставить за обов'язок закон. Або ж коли, навпаки, людині не дозволяють учинити те, що їй не заборонено законом. Таким чином, поділ влади не самоціль, а засіб здійснення правомірного, легітимного правління, а отже, забезпечення свободи.

«У кожній державі, – пише Ш. Монтеск'є, – є три види влади: законодавча, виконавча, що відає питаннями міжнародного права, і виконавча, що відає питаннями права цивільного» [9, с. 68]. Такий розподіл влади філософ пов'язував із суспільним розподілом праці та боротьбою різних класів суспільства за владу.

Перша влада створює закони. Друга відає зовнішніми відносинами й забезпечує безпеку. За допомогою сили третьої влади караються злочинці й вирішуються сутички між приватними особами. Цю владу можна інакше іменувати судовою. Друга і третя влади самі закони не приймають, а забезпечують їх здійснення, в одному випадку – за допомогою урядової діяльності, у другому – за допомогою судової діяльності [10, с. 44–51].

Ш. Монтеск'є вважає необхідним установити такі взаємовідносини між виділеними ним владами, щоб вони,

самостійно вирішуючи державні завдання, кожна своїми правовими засобами могла водночас урівноважувати одна одну, запобігаючи можливості узурпації повноважень верхньої влади будь-якою однією «установою». Так, виконавча влада, будучи, на думку Ш. Монтеск'є, підзаконною, повинна обмежувати дію законодавчих зборів, які інакше можуть зосередити в собі деспотичну владу. Тому монарх наділяється правом вето при затвердженні законопроектів, володіє законодавчою ініціативою, за його указом скликається та розпускається парламент. Разом із тим законодавча влада має повноваження контролювати виконавчу владу у сфері виконання створених нею законів, уряд зобов'язаний надавати звіт парламенту про свою діяльність [11, с. 294–296].

Указівки на те, що з'єднання різноманітної влади в руках однієї особи або органу неминуче призводить до удушення політичної свободи, становить серцевину самої теорії поділу влади.

«Не буде свободи, якщо судова влада не відділена від влади законодавчої й виконавчої. Якщо вона сполучена із законодавчою владою, то життя і свобода громадян виявляться у владі свавілля, тому що суддя буде законодавцем. Якщо судова влада сполучена з виконавчою, то суддя одержує можливість стати гнобителем» [9, с. 107].

Проаналізувавши погляди Дж. Локка та Ш. Монтеск'є, ми зазначаємо, що між ними є відмінна риса, яка полягає в ролі законодавчої влади. Дж. Локк підкреслює верховенство законодавчої влади й розглядає її як гаранта єдності державної влади взагалі. Ш. Монтеск'є, навпаки, визначає, що всі складники влади повинні доповнювати один одного, вплив їх має бути рівномірним і взаємостримуючим, а органи, що здійснюють владні повноваження, мають бути незалежні один від одного. Ми підтримуємо думку останнього та вважаємо, що для цього необхідно створити цілу систему стримувань і противаг, коли кожна з гілок влади своїм набором правових інструментів могла б запобігати концентрації верхньої влади в руках однієї з них. Цей набір включає в себе терміновість повноважень, незалежність суддів, право вето, право розпуску парламенту, контроль над законодавчою владою й політичну відповідальність.

Таким чином, Дж. Локк і Ш. Монтеск'є, формулюючи кожен свою теорію поділу влади, прагнули до обмеження влади монарха, неможливості концентрації влади, установлення взаємного контролю й взаємного обмеження різних складників влади, але кожен із них обрав свою тактику й побудував свої механізми досягнення цієї мети.

Поділ влади є однією з найважливіших гарантій збереження прав і свобод людини, державної стабільності. Усі системи інститутів поділу влади спрямовані на те, щоб виключити зловживання владою, обмежити втручання владних структур у визначені сфери суспільного життя.

Підтримуючи погляди попередніх філософів, Ж. Руссо формує своє бачення і трактування теорії поділу державної влади, де основну увагу звертає на концепцію народного суверенітету як невід'ємний складник ідеальної держави. При цьому саме законодавча влада повинна

здійснюватися виключно народом, оскільки є суверенною. Виконавча влада формується за рішенням суверена для збалансування відносин між ним і підданими. За волею суверена виконавча влада приводить у дію закони, прийняті законодавчою владою. Ж. Руссо звертає увагу на те, що від того, кому притаманна виконавча влада, залежить форма правління (демократія, аристократія, монархія), найдоцільнішою з яких є демократія. Але незалежно від форми правління суверенітет і законодавча влада належать виключно народу [12, с. 118–120].

З критикою демократичної форми правління в державі й обґрунтуванням необхідності конституційної монархії виступав Гегель. Пояснюючи характер компетенції монарха, Гегель відмічає, що «в облаштованій конституційній монархії об'єктивна сторона державної справи визначається законами, а монарху залишається тільки додати до цього своє суб'єктивне Я хоч» [5, с. 452].

На погляд Гегеля, метою урядової влади є виконання рішень монарха, підтримання чинних законів та установ. Законодавча влада представлена двома палатами, які спрямовані на визначення й установлення законів у державі. Основна спрямованість філософа – конструювання розумної держави, пронизаної довірою до верхів та обережністю до низів суспільства.

Порівнявши погляди представників періоду Нового часу Дж. Локка, Ш. Монтеск'є та Гегеля, прослідковуємо спільну спрямованість на дослідження ідеальної, на їхню думку, форми правління – конституційної монархії. Усім ученим притаманний єдиний мотив – компроміс королівської влади, буржуазії та дворянства, які й становлять основу конституційної монархії. У розподілі державної влади на три складники Гегель підтримує Дж. Локка, відособлюючи виконавчу (до якої відносить і судову) та федеративну. Ш. Монтеск'є визначає судову владу як окрему гілку з покладенням на неї окремих повноважень у сфері вирішення конфліктів у державі. Гегель зазначає відповідність кожної з трьох влад: так, законодавча влада «відповідає загальності», виконавча – «особливості», а судова влада «не є третій момент поняття, бо її одиничність лежить поза вказаних сфер» [13, с. 100].

Правильно відмічає вчений В. Нерсесянц відмінності в поглядах Гегеля з Дж. Локком та Ш. Монтеск'є на розуміння теорії розподілу влади в спрямуванні й установленні принципу компромісу, закладеного в самій ідеї розподілу влади. Цим зумовлена гегелівська спрямованість максимально подолати в конструкції ту самостійність, автономне буття й суперечності різних властей, які існують у Дж. Локка та Ш. Монтеск'є [100, с. 101].

Висновки. Отже, проаналізувавши викладене, доходимо висновку, що теорію поділу влади як продукт багатовікового дослідження античних учених необхідно розглядати через розподіл праці в суспільстві, що супроводжується раціональним розподілом завдань між органами державної влади. Основною метою поділу державної влади є прагнення запобігти можливості узурпування влади та подальшого зловживання нею.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барнашов А.М. Теория разделения властей. Становление, развитие, применение : учебное пособие. Томск : ТГУ, 1988. 101 с.
2. Платон. Сочинения : собрание сочинений : в 3 т. Москва : Мысль, 1971. 687 с.
3. Steamer Robert J. American Constitutional Law : Introduction and Case Studies. New York : McGraw-Hill, 1992. 562 p.
4. Доватур А.И. Аристотель. Сочинения : монография. Москва : Мысль, 1983. 830 с.
5. Нерсесянц В.С. История политических и правовых учений : учебник. Москва : НОРМА, 2005. 704 с.
6. Локк Дж. Два трактата о правлении : сочинения : в 3 т. Москва : Мысль, 1988. 405 с.
7. Заиченко Г.А. Джон Локк : монография. Москва : Мысль, 1988. 208 с.
8. Баскин М.П. Монтескье : монография. Москва : Мысль, 1965. 191 с.
9. Азаркин Н.М. Монтескье : монография. Москва : Юрид. лит., 1988. 128 с.
10. Кампо В. Проблеми еволюції урядової влади. *Збірник наук. праць Укр. правничої фундації*. 1995. № 1 (2). С. 44–51.
11. Монтескье Ш. Избранные произведения : монография, Москва : Политиздат, 1955. 799 с.
12. Бернадинер Б.М. Социально-политическая философия Жан-Жака Руссо : монография. Воронеж : ВГУ, 1940. 156 с.
13. Нерсесянц В.С. Гегелевская философия права: история и современность : учебник. Москва : Наука, 1974. 287 с.